

En les declaracions d'un procés per heretgia, de l'Alt Cardener (Gósol, Josa, etc.) *fregar-se* per 'estar en contacte': «responeren --- que ja vertutds de frare Ponz no-ls poguessen prod tenir, que no-i avien lur fe; dix B. P. a 'N G. clergue que no-s cuidare, si les vestures d'él *se fregasen* a certs dels eretges, que él los aportàs a mort», PPujol (*DocVgUrg.*, 15.47). *AlcM* en dóna cites des de 1374, i en diversos autors de fi S. xv; *frégui* rimant en *-egui* en Jacme Marc (962, 1035); «*fregar*: frico, infrico; *fregar hu ab altre*; *fregar*, lavar tasses: tergo; *f. strijolant*: distringo», Busa-N. 1507 (C-xiii-3.11ss.); «VAXELLA DE LA CUYNA: --- les ahines --- lo *fregall*: peniculus; *fregar* los plats: defricare discos, *rabejar* ---», OPou (*TbPu.*, 228).

DERIV.: *Frega* [1618]; *passar a la frega* 'passar arran de roques el qui navega', Cadaqués (1974). *Fregació*. *Fregada*. *Fregadís* [escr. cap a 1900, Lab. eds. tardanes, no 1888; Vogel]; *fregadissa*. *Fregador* amb el sentit de 'fregall' o d'«estrijol [1507]: «strigilis», Busa-N.; planta que a Salses relacionaven amb el *malvi* (1960), i que seria justament l'*Althaea officinalis* en ross. («*Revue Cat.*» xii, 116). *Fregadora* 'dona que frega' [«tractatrix», *DTo.*, 1647]. *Fregadura* [Busa-N. 1507 «frictus»]. *Fregaire*. *Fregall* [1575, OPou, veg. supra], que crec usat avui quasi pertot, fins a Eiv. «*fregay*: estropajo», PzCabr.; *fregallera*, *fregallot*. *Fregament*; *fregamenta*.

Frec [Lab. 1839: «*frech a frech*: ras con ras, *juxta, levi contractu*»]; «quan pensa que per rònega, plombada, afrau s'estimba, / los peus li amoixan hordi, pastís y flors del camps; / y al refluir l'onada, quan ja li apar que minva, / de colp remunta 'ls núvols, a *frech a frech* del llamp», *Atl.* vi, 61d; «era d'aquells que pensan sempre en les contingències de la sort y en la vellesa, de la qual estava ja *frech a frech*», Noller (*L'escanyapobres*, 1884, 144); «vaig enegar-li *frec a frec* los dos darrers trets de mon revòlver», «les Germanes de la Caritat --- és --- *frec a frec* de llur roba d'estamenya i sentint l'accent de llurs paraules de consol que poden copsar-se --- lo doll de poesia i la sublimitat d'un amor ---», MVayreda (*Carlinada* vi i xiii, pp. 101, 211); o simplement a *frec*: «mes al arribar a est punt los assaltavan nous duptes y vacilacions, que'ls posavan a *frech* de desistir de tal intent y d'arbitrar un medi distint», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 362). Els peresosos que diuen que *roçar* és un castellanisme necessari, no es volen recordar dels elegants, vius i genuïns *anar, estar, passar, a frec (de)*, o id. a *la frega* (supra), o *frec a frec*; els quals també s'usen en els sentits figurats (*no vull posar-me, estar ~ de certes persones* ---, etc.); i que és abominable dir *roce* per *fregadís*.

Freguejar «tirar els pescadors menjar a les morenes per cridar-les a l'ham», Pollença (*DAG.*), deu haver estat més estès entre els pescadors, perquè del català passà al sard, on avui *frigiçgai* significa a Càller «ri-chiamare il pesce con esca» [1914, MLWagner, *Homenaje Dám. Alonso III*, 576]. *Fregarada*. *Fregàs*; *fregassa*; *fregassada*; *fregasseta*. *Fregatella*. *Fregó*; *fregona*, *fregot*; *freguera*; *fregunyar*.

Desfregat [Lab. 1864]: «desproporcionat, fora de lo regular, *descomedido*, procerus, immodicus, immoderatus; *desarreglat, pelat, pobre, desprovist*» (partint de la idea de 'pelat, que se li ha arrancat o esterreat tot'); amb un sentit com 'esbalandrat, sense ornaments': «que 's creu qu'és com el Liceu? / *desfregat* que ni per toros, / que no 's senten veus ni coros / ---», Pitarra (*Liceistas y Cruzados*, en *Gatades* II, 346), també recordo haver-lo llegit en Narcís Oller; i sobretot mot freqüent en les guies del *Pirineu Cat.* de CATorras (*muntanyes, barrancs desfregats*): «les verdes y rihentes valls de Rocabruna --- no pertanyen a aquesta *desfregada* comarca, encara que donguin llurs aigües al Llierca», vol. II (Garrotxa), 1918, p. 4; *desfregadament, desfregament*; *esfregar, esfregues. Entre-fregar-se. Refregar* [1647, *DTo.* remet a *fregar*]; *refrega* mall. («contienda, xoque», *DFgra.*, *Damen.*). Però aqueix *refrega* sembla «mallorquíu» d'Antonio Maura. A Men. sembla 'picor': «ella fa randeta i seu / an es portal des carrer: / quan sa *refrega* li ve / s'estira es dit gros des peu», Camps Merc. (*Folkl.* I, 125); cf. *RAFEGA* (*DCEC RAFAGA*); *refrec, refregada, refregament, refregó*.

En forma sàvia: *fricció* [*DOrt.*], ll. *frictio, -onis*; *friccionar* [*DOrt.*]; *fricatiu* [id.]. *Fricació* (o *frigació*). *Africat* [Fabra, S. XIX], *africació, africament; confricar, confricació; perfricació*.

CPt.: *Fregabotes. Fregaculs*.

+*Fretar* és terme nàutic per a 'fregar, refregar-se, causar fregadís', que generalment s'ha cregut provinent d'un ll. vg. *FRĪCTARE, freqüentatiu molt natural partint del ll. cl. FRĪCARE, que formava el participi FRĪCTUM (així FEW, s. v.; mentre que el REW s'inclina a rebutjar-ho). Encara que aquesta etimologia tan òbvia no tothom voldrà rebutjar-la del tot, el fet és que xoca amb un insuperable entrebanc fonètic, car en llengua d'oc hauríem de tenir *fretar o *fretar, quan de fet hi ha pertot *fretar*. Per això vaig descartar-la en el *DCEC* (i *DECH*), i vaig admetre que ve del germànic: angl. *fret* 'refregar', 'desgastar', 'corroir', ags. *fretan*, suec *fräta* 'corroir', neerl. *mj.* i mod. *vreten* 'devorar, consumir', a-al. ant. *frëzzan*, al. *fressen* 'devorar', gòt. *fraitan* 'consumir, devorar', sigui provinent del fràncic o, com a terme nàutic, de l'anglo-saxó o de l'escandinau. Remeto al *DECH* II, 914-5 (i ja *DCEC*) per a la demostració i detalls d'aquesta qüestió, estudiada allà a fons i al meu entendre resolta definitivament, i em limito ací a repetir en part, i a completar la documentació catalana.

Ja al *Consolat*: «si alguna nau tendrà proïs,¹ e per ço que'l proïs no *frete* ne s'encaste, haurà y posat senyals² que'l sospenan, ---» (cap. 201, ed. Pardessus, p. 241).³ Avui *fretar* és encara ben viu en el parlar nàutic de la Costa de Llevant i segurament d'altres bandes: 4 a Sant Pol jo mateix havia sentit a dir d'una corda que *frêta*, parlant de les bòsses, quan està sotmesa a fregadís (1929 i ss.), o sigui exactament l'ús del *Consolat*.

On té l'ús més general avui és en rossellonès: ja a Banyuls de la M. (1960), on deien, parlant de les se-